

Premoženje v 21. stoletju

**PIKETTY, THOMAS (2014):
Il Capitale nel XXI secolo.
Milano: Bompiani.**

»Najbolj množično neprebrana knjiga v zgodovini,« je na enem od spletnih omrežij pred kratkim kolega označil knjigo Adama Smitha *Bogastvo narodov*, a nekaj podobnega bomo po vsej verjetnosti lahko zapisali tudi za *Kapital v 21. stoletju* francoskega ekonomista Thomasa Pikettyja. Profesor matematike na Univerzi Wisconsin, Jordan Ellenberg, namreč iz podatkov Amazonove statistike¹ ugotavlja, da ljudje v povprečju preberejo zgolj 26 strani knjige, ki je hitro postala *best-seller*. O njej tako razpravljajo skoraj vsi moji »družboslovno bolj izobraženi« kolegi, a kljub temu je tudi pri njih opaziti iskreno začudenje, ko povem, da sem knjigo dejansko v celoti prebral.

---

¹ Ellenberg, Jordan (2014): The Summer's Most Unread Book Is ... *The Wall Street Journal*, 3. julij. Dostopno na: <http://www.wsj.com/articles/the-summers-most-unread-book-is-1404417569> (10. julij 2015).

To vsekakor ne pomeni, da je njen vpliv zaradi tega manjši. Knjiga je postala svetovna uspešnica in iz intelektualnega spanca je predramila marsikaterega družboslovca, ki je do nje preprosto moral zavzeti stališče. V zadnjih dveh letih smo bili tako priča številnim hvalošpevom, utemeljenim kritikam in rokohitrskim diskreditacijam, ki so z razmisleki o Pikettyjevem delu napolnili časopisje in druge medije. Kakršnokoli je že naše mnenje o knjigi, pa se bodo verjetno uresničile napovedi nobelovca Paula Krugmana, da bo ena najpomembnejši knjig desetletja in bo spremenila način razmišljanja o družbi in delovanje v ekonomiji. Prve in čeprav zgolj simbolične spremembe lahko opazimo tudi pri nas, saj so se Ekonomska fakulteta, Fakulteta za družbene vede in Filozofska fakulteta združile v skupnem premisleku o Pikettyjevem delu. Skupaj so tako začele interdisciplinarno preučevanje »fenomena Piketty« in s tem že uresničile eno glavnih sporočil knjige, ki pravi, da je kvalitetno raziskovanje družbenega dogajanja mogoče le z interdisciplinarnim sodelovanjem.

Toda kako razložiti tolikšno medijsko prepoznavnost te obsežne znanstvene knjige? Del odgovora je mogoče iskati v dejstvu, da je bil Piketty v pravem času na pravem mestu. Glede na to, da je knjiga postala svetovna uspešnica šele po natisu angleškega prevoda, je praktično zgrešil le jezik. V času krize, ki ji ni videti konca, in v katerem živimo, Thatcherjeva TINA (*there is no alternative*) počasi »umira«, Fukuyamova napoved o koncu zgodovine pa se je celostno razblinila. Sistem vidno ne deluje, ljudje v nezadovoljstvu mno-

žično hodijo na ulice in protestirajo, manjka jim le »rešitev«. V takšnem ozračju je Piketty izdal *Kapital*, več kot 700 strani² dolgo knjigo s pomenljivim naslovom, v kateri se posveča problematiki neenakosti in nakaže boj 1 odstotka proti 99 odstotkom. Toda takoj na začetku je treba opozoriti na še eno pomembno komponento: avtor v knjigi nikjer ne omenja, da je treba kapitalizem končati, nasprotno, hvali njegove pozitivne lastnosti in kritizira socializem kot mogočo alternativo. Knjiga je tako namenjena predvsem reševanju kapitalizma in opozarjanju, da bo ta brez regulacije sam sebe pokončal. Alternativa, ki jo ponuja Piketty, je tako še zlasti za svetovne elite veliko bolj sprejemljiva od alternativ drugih avtorjev, ki pišejo o nujnosti prehoda v nov družbenoekonomski sistem.

Preden se vsebinsko posvetimo knjigi, se ustavimo pri eni bolj absurdnih trditev, ki so jo v javnosti uveljavili desni ekonomisti. Knjigo so namreč primerjali s *Kapitalom* Karla Marxa. Resnici na ljubo se Piketty z izbiro naslova ni pretirano trudil, da temu ne bi bilo tako. Če bi bili nekoliko zlobni, bi lahko celo špekulirali, da je svoje delo namenoma postavil ob bok Marxovemu, saj je bila to vsekakor izjemna PR poteza. A špekulacije nimajo smisla in dejstvo je, da se je Piketty takoj distanciral od Marxa in večkrat potrdil, da ni marksist. Prav tako je kmalu po odprtju knjige opazno, da ima njegovo delo z Marxovim skupen le naslov. Divergence lahko opazimo že pri samem pojmovanju kapitala.

---

² Italijanski prevod, ki sem ga recenziral, je še obsežnejši, saj ima več kot 900 strani.

Medtem ko Marx razume kapital kot družbeni odnos, ga Piketty preprosto enači s premoženjem. Piketty zapiše, da je kapital skupek aktiv, ki so lahko lastninjene in jih menjujemo na trgu. Za kapital smatra finančni kapital, nepremičnine in vso infrastrukturo, patente, stroje itd. Druga temeljna razlika med obema knjigama je preprosto ta, da je Marxov *Kapital* teoretsko delo, Pikettyjeva knjiga pa bolj ali manj empirična analiza podatkov o neenakosti porazdelitve premoženja. Piketty v knjigo večkrat poudari, da je empirična analiza nujna za razumevanje družbe in v uvodnem delu kritizira pristope avtorjev, kot so Marx, Ricardo in Malthus, saj so ustvarjali teorijo brez empiričnih podatkov. Tretjič, njegovo delo ne seže dlje od distribucije in kritike nepravične prerazdelitve. Pri analizi kapitalizma se osredotoča na področje cirkulacije kapitala, kar je Marx kritiziral pred približno 150 leti, ko je analizo kapitalizma predstavil na polje produkcije, na polje, kjer se ustvarja presežna vrednost in kjer poteka eksploatacija delavcev. Tako je dokazal, da nepravilnosti in neenakosti, ki jih proizvaja kapitalizem, izvirajo iz produkcije in ne iz bolj ali manj pravične menjave. S tem je Marx dejansko presekal z drugimi klasičnimi ekonomisti in popolnoma spremenil temelje analize kapitalizma. Pikettyjevega dela zato nikakor ne moremo postaviti ob bok Marxovemu. Seveda pa bi bilo napačno, če bi knjigo diskreditirali zaradi »njene platnice«. V prevladujoče enoumje je namreč prinesla svež pogled na družbo in ekonomijo, ki je podkrepljen s številnimi grafi in tabelami, in nam bo lahko služila kot pomembno orožje v kritiki in

boju proti prevladujočemu sistemu.

Pikettyjevo delo nam priobči davčne podatke, pridobljene od 18. stoletja naprej. Ti podatki so zanj izjemnega pomena, saj ne omogočajo le družbene analize, temveč odpirajo tudi začetek splošne razprave v širši javnosti. Na drugem predavanju iz cikla Fenomen Piketty, na katerem se je razpravljalo o stopnji neenakosti v Sloveniji, je bilo to povsem evidentno. Večina statističnih kazalcev namreč kaže, da Slovenija še vedno spada med bolj egalitarne družbe, kar je sprožilo precej zanimivo razprava o razcepu med družbeno zaznavo realnosti, ki je pod vplivom medijev, relativne neenakosti, družbenega spomina, zgodovinskih specifičnosti, itn. in statistične realnosti, ki kaže na relativno visoko stopnjo egalitarnosti v družbi. Posedovanje zbranih statističnih podatkov je lahko povod za širšo razpravo o družbeni realnosti in o družbenih spremembah skozi čas. Pikettyjeva knjiga je v tem pogledu izjemno dokumentirana študija družbene neenakosti v zadnjih treh stoletjih. Njegov statistični nabor bo vsekakor koristil tudi vsem raziskovalcem in mislecem, saj je na enem mestu zbrana izjemna količina podatkov, prikazana skozi številne grafe in tabele. Vendar pa knjiga ni sestavljena zgolj iz suhoparne statistike. Piketty se v besedilu pogosto sklicuje na kanonična literarna in filmska dela, še zlasti na like iz romanov Jane Austina in Honoréja de Balzaca ali pa prizore iz *Titanica* ter *Mačke iz visoke družbe*. S tem sproža v bralcu bolj doživeto predstavo dejanskega stanja družbene neenakosti, o kateri pripovedujejo tisti, ki so živeli v različnih zgodovinskih obdobjih, ki jih analizira delo.

Ena od bolj zanimivih prispevkov je bila Rastignacova dilema, pri kateri Eugène de Rastignac, lik iz Balzacovega romana *Oče Goriot*, izbira med poroko s predstavnico najbogatejšega sloja in študijem prava ter posledično z možnostjo uspešne pravniške kariere. Rastignac po tehtnem premisleku ugotovi, da bi s poroko prišel do večjega podedovanega bogastva, kakor bi ga lahko zaslužil kot pravnik na najprestižnejšem delovnem mestu. Piketty dilemo predstavi prek pogovora med Rastignacom in Vautrinom, ki ga prepričuje, naj se odloči za poroko. S tem aludira tudi na današnje, v marsičem primerljive razmere v družbi.

Poglejmo, kaj vsebinsko novega in relevantnega za današnjo razpravo ponuja Pikettyjevo delo. Njegova analiza kapitalizma, ki zajema več stoletij, omogoča pregled dogajanja in specifik določenega obdobja ter odpira razmislek o značilnostih, ki bodo prevladovala v 21. stoletju. S časovnim vpogledom namreč zaznava tendence, ki se danes ponovno pojavljajo in ponovno pridobivajo na pomenu. Eden osrednjih pomenov te knjige je ravno empirično dokazovanje, da se vračamo v 19. stoletje. Piketty napove vrnitev »rentniškega sloja« bogatašev, ki živijo od donosnosti svojega premoženja. Seveda ne moremo govoriti o identični ponovitvi, saj je družbena realnost precej drugačna, nenazadnje se je vsaj v zahodnem delu sveta izoblikoval relativno številčen srednji razred, ki se bo upiral drastičnemu poslabšanju svojega položaja. V časovni perspektivi je prav današnji srednji razred pomembna specifika in

pomemben element za razumevanje družbenih neenakosti. Kot vmesni člen med najrevnejšimi in najbogatejšimi gladi neenakost, zaradi česar družbeni prepad manj viden, po drugi strani pa je po mnenju Paula Masona³ prav ta razred novi nosilec prihodnjih »revolucij«. V ekonomski krizi se je močno radikaliziral, saj nosi največje breme, hkrati pa ga sestavljajo večinoma kvalificirani in izobraženi posamezniki, ki so sposobni sprožiti družbene upore. K temu je treba dodati, da današnji srednji razred na Zahodu lahko dojemamo kot delavski razred, ki se sicer zaradi dobrega materialnega položaja sam ne dojema in ne uvršča med delavski razred, vendar se lahko v krizi ta zavest tudi spremeni.

Druga pomembna ugotovitev analize dolgega »pikettyjevskega« obdobja je poudarjanje zgodovinskega unikuma 20. stoletja, ali natančneje povojnega časa, oziroma *Trente Glorieuses*, kot ga v knjigi imenuje Piketty. To je bil čas večje družbene egalitarnosti, čas povojne rekonstrukcije, ki je omogočila izjemno gospodarsko rast in s tem zlato dobo kapitalizma. Dve svetovni vojni sta razdejali Evropo in družbene neenakosti iz konca 19. stoletja so bile izbrisane iz obličja. Finančni zlom iz tridesetih let, materialna destrukcija vojn in izguba kolonij, ter s tem zunanega priliva dohodkov, so prisilili oziroma omogočili ljudem – odvisno od družbenega položaja – nov začetek in da si sami ustvarijo

svojo blaginjo. Na drugi strani je bil to tudi čas strahu pred socialističnimi revolucijami. Kapitalistični razred je zato moral stopiti naproti dobro organiziranim delavcem, zaradi česar je nastala močna socialna država, zvišale so se delavske mezde in vpeljalo progresivne davke na najvišje dohodke. To obdobje reguliranega kapitalizma, ko je gospodarska rast v Evropi dejansko povzročila tudi splošno družbeno blaginjo, je bilo specifično zgodovinsko obdobje, ki se bo verjetno težko kadarkoli ponovilo. Na tej točki je zato težko razumeti, da Piketty piše o prihodnjem reguliranju kapitalizma, obenem pa ugotavlja, da je bilo to mogoče zgolj v kaotičnih povojnih razmerah in ob boku z veliko in močno »sovražnico« Sovjetsko zvezo. Regulacije kapitalizma se lahko nadejamo zgolj z močnim delavski razredom, kar pa bo, glede na trenutne razmere, težko doseči.

Piketty v opisu poteka *Trente Glorieuses* pokaže na različen odnos, ki ga imata do kapitalizma kontinentalna ter anglosaška družba. Ekstremna gospodarska rast, ki jo je doživljala povojna Zahodna Evropa, je bila mogoča zaradi »lovljenja« najrazvitejših. Ko je Zahodna Evropa »dohitela« ZDA, se je njena rast zaustavila in vrnila na normalne ravni. Zahodna Evropa je tako največji skok doživela v času »kapitalizma brez kapitalistov«, kot napiše Piketty, v času, ko je bil kapitalizem močno reguliran s strani države. ZDA in Velika Britanija, ki ima več vzporednic z ZDA kot s kontinentalno Evropo, sta, nasprotno, v tem času zmanjšali svojo prednost pred Evropo. Ravno to pa naj bi bil eden glavnih razlogov, da je do

---

³ Mason, Paul (2011): Twenty reasons why it's kicking off everywhere. *BBC*, 5. februar. Dostopno na: http://www.bbc.co.uk/blogs/legacy/newsnight/paulmason/2011/02/twenty_reasons_why_its_kicking.html (20. julij 2015).

»kontrarevolucije« na čelu z Margaret Thatcher in Ronaldom Reaganom prišlo prav v teh dveh državah. Podobno Piketty utemeljuje ameriški odnos do stopnje obdavčitve. Za Američane je bilo zlato obdobje njihove zgodovine 19. stoletje, ko je bila družba bolj egalitarna zaradi nenehnega preseljevanja v ZDA; takrat so bili tudi davki zelo nizki oziroma jih niti ni bilo. V povojnem obdobju, ko so bili davki visoki, jih je Evropa dohitela. To naj bi bil razlog, da je ameriška družba veliko bolj naklonjena nizkim davkom kot evropska. Takšna Pikettyjeva zgodovinska interpretacija družbenih vrednot je poenostavljena, poleg tega pa tudi ekonomsko deterministična. Vsekakor se strinjamo, da posamezne interesne skupine po svoje interpretirajo specifična zgodovinska dejstva z namenom, da legitimirajo svoja politična izhodišča in interese, z medijsko prepoznavnostjo in vplivom teh skupin pa se njihov pogled razširi na širšo družbo.

Osrednja točka Pikettyjeve analize je vsekakor premoženjska neenakost in njena geneza. V knjigi se sklicuje predvsem na formulo $r > g$, ki velja dolgoročno. Iz te formule izhaja, da če je stopnja donosnosti kapitala r večja od stopnje rasti g (seštevek gospodarske in demografske rasti), se družbena neenakost povečuje, saj se bogastvo koncentrira v rokah nosilcev premoženja. Posledica tega je, da režim počasne rasti, ki smo mu priča danes, povečuje družbene neenakosti med lastniki premoženja in tistimi, ki delajo za svoje preživetje, hkrati pa se povečuje tudi pomen dedovanja. V 20. stoletju je bila donosnost kapitala sicer visoka, a sta hitra gospo-

darska in demografska rast onemogochali visoko koncentracijo premoženja. Zaradi tega se je morala povojna *baby boom* generacija tako rekoč »ustvariti« sama. Danes smo priča nasprotnemu trendu: gospodarska in demografska rast sta počasni, premoženje se koncentrira v rokah že tako ali tako bogatih, saj je višina donosnosti kapitala odvisna od višine vložka, dediščine pa se praktično v celoti prenašajo na »enega« dediča. Posedovanje bogastva tako ni več povezano s talentom in delavnostjo posameznika, temveč z materialnim položajem njegovih staršev. Imanentna lastnost kapitalizma je torej, da koncentrira kapital v rokah maloštevilne elite in tako dolgoročno ustvarja rentnike, ki bodo lahko živeli od donosnosti svojega premoženja. Sloj rentnikov pa ne nastane zaradi regulacije ali državnih intervencij, kakor poudarjajo apologeti svobodnega trga, ampak ravno nasprotno, zaradi čistega tržnega delovanja. Svobodni trg je torej tisti, ki ustvarja družbeno neenakost, zato je njeno regulacija nujna.

Doslej smo poudarili dve zelo pomembni točki za kritiko kapitalizma. Prvič, Piketty poudarja, da današnje politike, ki jih označujemo za neoliberalne, vračajo družbo v 19. stoletje. Te politike torej niso značilne zgolj za današnji čas, ampak za sam kapitalizem. Zato je primernejše, da namesto oznake neoliberalni kapitalizem uporabljamo oznako Michela Hussona, čisti kapitalizem. Drugič, pomemben je Pikettyjev prikaz proizvajanja neenakosti in koncentracije premoženja v pregovornem enem odstotku ter da je vzrok za to položen v same temelje kapitalizma. Obe točki

nas tako evidentno prepričata, da je kapitalizem *de facto* nepravičen sistem, zato bi bralec od avtorja pričakoval, da bo stopil korak dlje, kar pa Piketty žal ne naredi.

Preden se posvetimo še predlogom, ki jih Piketty izpostavi v svojem delu, se ustavimo še pri pomembnem razločevanju v analizi družbene neenakosti. Piketty razlikuje med neenakostjo, ki izhaja bodisi iz dohodkov od kapitala oziroma premoženja bodisi iz dohodkov iz dela. Razlika med enim in drugim izvorom neenakosti pa je v njenem razumevanju in legitimaciji v družbi. Za ZDA je bilo značilno, da so vedno razpolagale z manjšo količino kapitala. Posledično so bile manjše tudi neenakosti, ki so izhajale dohodkov iz kapitala, po drugi strani pa so obstajale zelo velike neenakosti dohodkov iz dela. Od osemdesetih let 20. stoletja so te še naraščale, ko so se izjemno višale plače večinoma enega odstotka oziroma celo zgornjega 0,1 odstotka, nasprotno pa so povprečne plače stagnirale. Kupna moč množic je ostala na enaki ravni ali pa se je celo zmanjšala, kar je vzrok zadolževanja množic, obenem pa se je sprožil proces prenosa bogastva od revnih k bogatim. Neenakost dohodkov iz dela naj bi namreč izhajala iz meritokratskih načel, medtem ko neenakost kot taka izhaja iz dohodkov iz premoženja in deluje nepravično, saj je ne moremo povezovati s talentom in uspešnostjo posameznika. V romanih iz 19. stoletja je neenakost prikazana kot nujnost in ne kakor danes, ko jo dojemamo kot stvar meritokracije. Za dostojanstveno življenje je bilo nekoč nujno posedovati številne posesti. Današnja družba

pa je v prepričanju, da meritokracija dejansko deluje, neusmiljena do »poražencev«, saj neuspeh razume kot krivdo posameznika. Povezava med izvorom neenakosti in družbeno zaznavo pa bo v prihodnje vse bolj pomembna. Ugotovili smo že, da bo počasna rast in nespremenjena donosnost kapitala ustvarila rentniško družbo, ki pa ne bo imela več legitimacijske moči. Taka družba bo torej nujno sprožila pomembne spremembe, vprašanje pa je, ali bo sprožila tudi upor in s tem oblikovanje egalitarnejše družbe ali pa bo rentnikom uspelo prek svojega vpliva spremeniti družbene vrednote.

Kot že rečeno, Piketty popolnoma zataji pri predlaganih rešitvah. Te namreč misli znotraj obstoječega sistema in se kot pijanec plota drži kapitalizma. Prepričan je, da zasebni kapital in trg učinkovito koordinirata življenje milijonov posameznikov. S predlaganimi ukrepi želi kapitalizem regulirati tako, da ta ne bi proizvajal nenehnega večanja neenakosti, kar bi bilo mogoče doseči s ponovno vpeljavo nadzora, ki bi upošteval splošni interes. Hkrati pa je Piketty vseeno presegel povojne politike, ki so večinoma temeljile na protekcionizmu. Slednji namreč resda obvaruje državno ekonomijo pred zunanjo konkurenco, vendar sam po sebi ne odpravlja neenakosti znotraj njenih meja in še naprej omogoča koncentracijo kapitala v rokah peščice. Glavna rešitev, ki jo Piketty predlaga, je uvedba progresivnega davka na kapital na svetovni ravni, ali vsaj na ravni večjih središč, kot sta ZDA in Evropska unija. Ta bi se izračunal tako, da bi se vanj vštelo vse aktive posameznika, saj bi

bil lahko le tako zares pravičen. S tem davkom ne bi financirali socialne države, njegovo »poslanstvo« bi bilo reguliranje kapitalizma. Globalni progresivni davek bi namreč omogočal pravičnejšo mednarodno menjavo in tržno liberalizacijo in preprečil bi odlivanje kapitala v davčne oaze. Njegova koristnost bi bila tudi v oblikovanju nekakšne baze podatkov, ki bi zagotavljala dejanske informacije o koncentraciji bogastva in premoženja. To je že samo po sebi zelo pomembno, saj bi omogočalo začetek razprave, ki bi temeljila na dobro dokumentiranih podatkih. Informiranost je za Pikettyja, kot smo že omenili, ključna za nadaljnje razprave o iskanju mogočih rešitev. A da bi bil takšen davek mogoč, je bi bila potrebna tudi večja transparentnost financ, zato predlaga nadnacionalni dogovor o avtomatski izmenjavi bančnih informacij, ker je to prvi pogoj, da bodo države lahko izračunale višino davka posameznika. Brez natančnih informacij o aktivah, ki jih posameznik poseduje v drugih državah, bodo davčne utaje še naprej mogoče, s čimer pa bi bilo onemogočeno zmanjšanje neenakosti, saj bodo najbogatejši s premoženjem, naloženim v davčnih oazah še naprej neobdavčeni. Poleg svetovnega progresivnega davka na kapital Piketty predlaga tudi progresiven davek na dedovanje, ki je zaradi počasne rasti postalo ključni dejavnik povečevanja družbene neenakosti. Obdavčitev dediščin bi tako zmanjšala prednostni položaj posameznikov iz bogatih družin in preprečila, da se revni v konkurenčni boj podajo s še dodatno slabšim izhodiščnim položajem.

Toda ti ukrepi dolgoročno niso reši-

tev, saj je kapitalizem v svojem bistvu nepravičen. Kot smo ugotavljali že zgoraj, se Piketty osredotoča na distribucijo kapitala in ne na produkcijski proces, iz česar izhaja tudi zmotna, da se bo z odpravo neenake razporeditve kapitala odpravila tudi družbena nepravičnost. Kajti tudi morebitna odprava neenake razporeditve kapitala ne spremeni dejstva, da je posameznik odvisen od strukturne pozicije v razrednem razmerju. To pomeni, ali ima dostop do produkcijskih sredstev in se umešča v razred kapitalistov, ali pa ga nima in spada v razred delavcev, od česar je nato odvisno ali izkorišča ali je izkoriščen. Kakršna koli regulacija namreč ne more odpraviti dejstva, da bo delavec eksploatiran, saj se le tako ustvarja presežna vrednost, ki se pozneje investira nazaj v v produkcijo. Hkrati pa so Pikettyjevi predlogi ukrepov utopični, saj je zanje potrebno močno nadnacionalno sodelovanje, kar se v tem času, ko nacionalne države tekmujejo med seboj na trgu, ne zdi realno. Prav konkurenca med nacijami bo onemogočala uvedbo progresivnega davka, saj države z njegovim zmanjševanjem privabljajo (velikokrat nujno potrebne) tuje investicije. Poleg tega so tudi politiki večinoma prejemniki najvišjih dohodkov, zaradi česar pogosto zamenjajo javni interes z lastnim, tako da tudi od njih ne moremo pričakovati sprejemanja radikalnejših ukrepov. Če bi dejansko hoteli regulirati kapitalizem, ali še bolje, ga v dolgoročni perspektivi odpraviti, bo pomemben politični boj izkoriščenih. S tega vidika je tudi Pikettyjevo delo lahko izjemnega pomena.

Čeprav Piketty razredni boj le bežno

omeni, pa ima lahko knjiga, ki je izšla v času, ko ni bilo na vidiku alternative, in je širši množici ponudila drugačen pogled na družbo, izjemen mobilizacijski učinek in sproži široko diskusijo, ki bo razredni boj prepoznala kot nujen. Pikettyjev *Kapital v 21. stoletju* lahko sicer prej nehote kot hote sproži pomembne družbene spremembe. Zato ga velja brati, kritizirati in o njem debatirati.